

Vunena bela kapa

Nošnja ima višestruku namjenu i karakter. Osnovna uloga nošnje je zaštita od hladnoće i drugih prirodnih pojava. U našim balkanskim, pa i širim okvirima, nošnja ima estetski, etnički pa i socijalni karakter. Po nošnji se, često, može odrediti etnička posebnost ljudi, a ne rijetko i socijalni status i vjerska, odnosno konfesionalna pripadnost. Posebno se ističe njena dekorativna odnosno ukrasna uloga.

Muška narodna nošnja je gotovo izbačena iz svakodnevne upotrebe, osim što je koriste pojedinci ili se upotrebljava samo u svečanim prilikama (praznici, svadbe, suneti).

Muška nošnja Gorana pripada balkanskom tipu i slična je, a po nekim elementima, identična nošnji susjednih Ljumljana kao i Torbeša iz Zapadne Makedonije i Albanije. Razlike su neznatne i u nijansama.

Prema boji razlikuje se crni i bijeli tip muške nošnje. Crni tip isključivo nose stariji muškarci (mlađi rijetko), dok bijeli tip isključivo nose mlađi, bez razlike da li su oženjeni ili nisu. Također, razlikuje se nošnja za svečane prilike od nošnje za svakodnevnu upotrebu.

Materijali od kojih se izrađuju dijelovi muške nošnje su najčešće od vune, osim za džamadan koji može biti izrađen i od čohe. Izatkani vuneni matrijal se valja da bi dobio na kvalitetu. Terzije za izradu muške nošnje još rade u Restelici i Brodu, mjesta u kojima je nošnja djelimično u upotrebi. Duskora su terzije iz Gore odlazile u Opolje i druga mjesta u okolini Prizrena, gdje su šili nošnju od vune i kože.

Dijelovi muške nošnje

- *kapa* (od vune i bijele boje, ravna kao u Ljumi)
- krpče (mahrama na kapi i oko kape, „čalma“)
- *gunče* (gunji; od vune, „šajak“, crne boje i kratkih rukava)
- *džamadan* (vuneni; crn ili bijel, rijetko od plave čohe)
- košulja (platnena i bijela)
- *puas* (pojas plave boje; tkan od vune ili pamuka),
- *benebrek* (čakšire; sa gajtanima u šest redova)
- čorape (čarape; od crne vune za starije, dok za mlađe bijele i srmom išarane)
- *openke* (opanci; od kravlje kože sa podvezicama („vrfke“) bijele boje)
- *obojke* (obojci; od vune, crne boje, za mlađe šareni i srmom izatkani,
- *nakit* (kićena mahrama i *ćustek* za momke).

12.11.2020.

Ramadan Ramadani (1936)

Ja sve bela kapa som nosiv. Od rat navamom ga turi. Jena imaše rezerva, mi ga zea ke vas na nekua svadba. Segs samo Šanija nosi bela kapa. Nemu mu dade Gafur od Resteljica. Starata mu ga frlji i nova mu dade.

Belje kape ovde nikoj ne prajv. Vo Prizren se kupualje. Svi napre nosilje kape bečari, stare. I deca maljičkave. Na Bajram openke će ti prajet. Napre nemalo ni kačket ni beretka. Belje kape šo znm zaš ge nosilje, ka musljiiman, bez kapa ne biduje. Ne znm šo kažujea napre. Ot tija nosilje. So kapa na sofrs obavezno, bez kapa na sofrs kaurin jade.

So krpče sme ga vrzualje ka ni zebalo, uši će ti zebet vo zima i čama će vrzeš, će pokriješ uši. Sve sela naokolo svi nosilje ravne belje kape. Globočani najmalo nosilje.

Du rat oja na Kosovo se nosilje, pa poslje ge isvrljaa. Im beše stra. Tepaaa. Babo (bate) umrev so bela kapa, adžo Džafer so kapa. Rifat Duroski noseše crna kapa. Izet Šara, Amet Isljam, svi... Hasanoske, Čazim, Hasan, Saljim, Biljo, Bilal...

I Žurjani imalje ravne belje kape. Čuljunkape Podrimci nosilje, a od Žur navamo svi ravne kape. Kapa se prajla od vovna, od podmee, najubava vovna.

Ja od ka znm za sebe som nosiv bela kapa. Imaše jen napre, Savić, belje kape braniv da noset. Ge vapcualje vo crne toga. Bela ne ostavav, tepav. Srbin take rekov. Ja isto som nosiv crna. Bela samo će ga vapcaš.

Obljeklo belo ne branilje, džamadani belje vovnene so gajtan za promenane bilje. Samo kapa bela branilje.

13.11.2020.

Abdulgani Abidini (1942)

Bela kapa ja som nosiv du bombardovanje. Ovde ka će dojdem od gurbet, ka će menam aljišta odma i kapa bela som obljičav. Svi vo selo nosilje belje kape. Tija bilo tradicija. Tija do rat svi nosilje. Za Bajram retko si mogov da viđiš čujeka bez bela kapa. Poslje dojde ka nekuje obelježavanje. Seljama, brata mujego, češ da go utepa jen vojnik, tuje ke pljevna. Od kamion on nekoj čafir, vojska šo postavala mine na granica. Mine imalje vo tri nivoa. Seljam najde jeno kapište, toga ga slječe. Dojde jeno Bačkofće, tuje služilo vojska, vutroto, zautroto reče toja brata tvujego bi go gađav. I od toga svi ge turia kape belje sem Šanija.

Vaše svi nosea, Ebip do kasno ga noseše. Belje kape vo Prizren sme ge kupualje. Dovernosevci ge vikalje hukaljeni.

Svi imalje belje kape. Sve sela. Globočica do kasno nosila čuljunkape belje. Kosovari do nekna. Belje kape vo Gora bilje obavezne, Resteljica, Zlipotok pogotovu. Tija bilo tradicionalna goranska nošnja. Vovнено bilo sve: benebrek, džamadan, mintan, gunče.

Na Kosovo nosilje čuljunkape a mije ravne šo sme nosilje se vikalje tiranske. Jer Tiran i toja deo nosiv ravno. Prizren imav majstori za takve kape. A razlog šo je, ka primilje sefte isljam i bilo obavezno bela kapa. Čak i Sandžak nosiv belje kape. Tija biv ka simbol za muslimani bela kapa – sloboda. Znak za čistoća i sloboda.

Ke nas du skoro bez kapa ne si mogov da seneš. Ja som zatekov tija. Obavezno kapa da stajš pa da jadeš. „Kaurinu“ odma će ti bide prv laf ako ne stajš kapa. Poslje vo tija vreme vo džamija bez kapa ne si mogov da zamisljiš da vljezeš do jeno vreme.

Gurbetčije ge doneslje beretke. Najprvo šo bilo nosilje šo idalje vo Bulgarija, šo idalje na gurbet. Tamo nosilje kape ka od štof. Ravne isto ka belje kape alji vake dosta moderne kape bilje. Oja bilje sljične ka fes samo šo ne bilje crvene. Izgled isto ka fes, samo bilje crne ilji smeđe. Od Bulgarija bilje donesene. A crne šo ge nosilje imala ka crne zavrtene šavoji, isto vo Prizren se prajene. Ka ubilje kralja vo Marselj, vo tries četvrt moralje svi belje kape da ge vapcujet, da žaljet kralja vo crno. Žandarmerija ge ganjala ako ne nosiš crno.

Dve godine bilo tija, vo kara boja će ge turet. Moralje. Eto kao da žaljet za kralja. Poslje se javi fašizam i bataljilje tija.

16.11.2020.

Šanija Abidini (1948)

Ja bela kapa nemam tureno, od ka znm za sebe. Greota bilo da odiš ranije bez kapa. Bila ka nošna goranska, bez na ne si mogov da se oblječeš.

I crna boja nosilje, ja babeta som zatekov. Svi starci nosilje isto od vovna crna. Vo Prizren se kupualje i bela i crna.

A znš nekoj sega vika „Šanija nosi arnaucka kapa“, neje arnaucka, goranska kapa je, ovdešna. I Žurjani i Novosevci ga noset. Ranije na sofru ne te ostavalje bez kapa da seneš.

Starci ge kupualje vo Prizren, elj dojde Bajram elj Đurđevden, nedelju dena porano ge kupualje. Ona i vo ljeto ne dava vrućina, pot go upija. Ja čorape vovnene preko celo ljeto ge nosim. Tenke da obljećem noge rane će mi se naprajat.

Ovde ranije ovce ka mi bea, pa berem piljevina ke Amdijina pilana, som postiljav ovcem, a vamo na granica ranija nekujego Šišťijanina. Ogolj pred rat. I ide komisija jeno desetina auta i jen zastanuje i velji: „I ovde ima Šiptara“ i opcua i zamina. Zašto kapa mi videv bela. A oja od Brus, od Globočica šo imajet dućani vo Brus, Đerđis i drugete i ka ženilje Abduljrezaka, šo radi vo Dragaš vo opština za poljoprivreda, i ovde došlje da se venčajet. Ranije ovde vo Kruševu ge venčualje, a mije, ja, Jonče, Ibraim, kape belje svi. Oni toga ti bea demonstracije niz Kosovo i jen autobus ti došlje od Brus za svadba. Mu prioda jen Đerđizu, srbin i mu velji: „Jeli u ovom selu ima Šiptara“. On mu reče ne be oja se od Gora.

Kape belje vo rat ge bataljilje. Ljudži od stra ge turilje. Tuje damno penzija ka som zimav vo Dragaš, jen od Brot mi velji: „A te karaje za kapa šo nosiš bela?“ Ja mu reko mene nikoj ne me kara, a on velji: „Mene me sotrea vo Brod karajeći“.

Ja Prizren, Priština so ovaja kapa som biv. Na Kosovo nikoj ništo ne ti velji za kapa. Segu mlade će se ženet i novožena će obljeće nošnja i će dojdet ke mene kapa da tražet. Kapa bela ista za svi. Ja dete ka beše, vo džamija Nedžmidin od Lještane odža ka beše, ka će poljaš sve belo od kape. Svi so kape belje. Adžo Ćazim, rametljija, ne ostavaše da sene nekoj bez kapa na sofru. Imav nekoj terbijet.

Kažujet, toga ka umrev kralj, na mesto belje im reklje crne da noset kape. Kažujea stare ljudi, crne kape. Starci naprešne šo som zatekov samo imalje belje kape i po nekoj crna.

Oja mi se desilo vo Dragaš, bea demonstracije na Kosovo. Brezjani nekuj trebalje da organizujet vo Dragaš demonstracije i Veljović beše jen miljicajec. Ja idem otozgora ot ke bolnica i ogolj tuje

me zastanuje i mi velji: „Šanija kapava malo ga skri. Vake i vake će dojdet ot Brezno, a imame miljicija otozdola će dojde i oni ne te znjet. Da ne zaglaviš“. Ja kapata ga turi pod miške dur završi rabote.

28.08.2019.

Fatima (Ramadani) Abidini (1930)

Ja znm ka umrev kralj Petar. Muži nosea crne kape. Jako ubavo znm. Nagore sme idalje, teljina paseme, oni džandari, Savić im beše. Stra i trepet od nego bilo.